

Journal of Natural Sciences

№2
(2021)

<http://www.natsciences.jspi.uz>

<u>ТАХРИР ҲАЙЪАТИ</u>	<u>ТАХРИРИЯТ АЪЗОЛАРИ</u>
<p>Бош муҳаррир – У.О.Худанов т.ф.н., доц.</p> <p>Бош муҳаррир ёрдамчиси-Д.К.Мурадова, PhD, доц.</p> <p>Масъул котиб- Д.К.Мурадова</p>	<ol style="list-style-type: none">1. Худанов У – Табиий фанлар факултети декани, т.ф.н., доц.2. Кодиров Т- к.ф.д, профессор3. Абдурахмонов Э – к.ф.д., профессор4. Султонов М-к.ф.д, доц5. Рахмонкулов У-б.ф.д., проф.6. Хакимов К –г.ф.н., доц.7. Азимова Д- б.ф.н.8. Мавлонов Х- б.ф.д., доц9. Юнусова Зебо – к.ф.н., доц.10. Гудалов М- фалсафа фанлари доктори (география фанлари бўйича) (PhD)11. Мухаммедов О- г.ф.н., доц12. Хамраева Н- фалсафа фанлари доктори (биология фанлари бўйича) (PhD)13. Рашидова К- фалсафа фанлари доктори (кимё бўйича) (PhD), доц14. Мурадова Д- фалсафа фанлари доктори (кимё фанлари бўйича) (PhD), доц
<p>Муассис-Жиззах давлат педагогика институти</p>	
<p>Журнал 4 марта чиқарилади (хар чоракда)</p>	
<p>Журналда чоп этилган маълумотлар аниқлиги ва тўғрилиги учун муаллифлар масъул</p>	
<p>Журналдан кўчиб босилганда манбаа аниқ кўрсатилиши шарт</p>	

Жиззах давлат педагогика институти Табиий фанлар факултети

Табиий фанлар-Journal of Natural Sciences-электрон журнали

[/http://www.natscience.jspi.uz](http://www.natscience.jspi.uz)

**GEOGRAFIYA DARSLARIDA AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA
TEKNOLOGIYALARINI TADBIQ ETISH**

M.M. Kayumova

Jizzax davlat pedagogika instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada geografiya darslarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini tadbiq etish yoritib berilgan.

Tayanch soʻzlar va iboralar: kompyuter, skaner, videokoʻz, videokamera, proektor, elektron doska, modem, telefon, internet, multimedia, mikrofon, karnay (kolonka), vebkamera, CD-ROM

Yuqori malakali kadrlarni tayyorlash taʼlim jarayoniga yuqori samaradorlikka ega boʻlgan oʻqitish texnologiyalarni qoʻllash va keng koʻlamli axborot-kommunikatsiya texnologiyalardan foydalanishda tezkorlikka erishishni taqozo etibgina qolmasdan, ushbu maqsadlarning ijobiy natijaga ega boʻlishi, eng avvalo, yosh avlodga ilmiy bilimlar asoslarini puxta oʻrgatish, ularda keng dunyoqarash hamda tafakkur koʻlamini hosil qilish, maʼnaviy-axloqiy sifatlarini shakllantirish borasidagi taʼlim-tarbiyaviy ishlarni samarali tashkil etishga bogʻliq.

Mustaqillik tufayli geografiya fanining taraqqiyotida ham olamshumul oʻzgarishlar yuz berdi. Mamlakatimiz geografiyasining salohiyatini oshirish, joriy etilayotgan uzluksiz taʼlim tizimida uning oʻrnini belgilash hamda “Taʼlim toʻgʻrisida”gi Qonun va «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi»da belgilangan talablarni bajarish zamonaviy texnika vositalari va axborot texnologiyalari bilan oʻquvchilarni qurollantirishni taqozo etmoqda.

Zamonaviy sharoitda innovatsion harakterga ega vositalar ham qoʻllanilmoqda. Ularning texnologik-didaktik imkoniyati talabalarning oʻquv-bilish faolligini oshirish bilan birga, oʻqitish sifatini yaxshilab, samaradorligini oshirishga yordam beradi. Hozirgi kunda har bir taʼlim muassasasida tashkil etilayotgan oʻqitish jarayonida kompyuter, skaner, videokoʻz, videokamera, proektor, elektron doska, modem, telefon, internet, multimedia, mikrofon, karnay (kolonka), vebkamera, CD-ROM kabi texnik vositalar, maʼlumotlar ombori (bazasi) va webinar texnologiyalar kabi innovatsion xarakterga ega vositalar samarali qoʻllanilmoqda.

Umumiy oʻrta taʼlim tizimida oʻqituvchi tomonidan bajariladigan muhim vazifa oʻquvchilarning olgan bilim, koʻnikma va malakalarini kelajak hayotida amalda qoʻllash yaʼni kompetensiyaviy taʼlim-tarbiya berishdan iborat. Biz pedagoglar har bir oʻquvchiga shaxs sifatida qarashimiz kerak. Sababi, maktab ostonasidan kirgan har bir oʻquvchi – ertangi kundagi jamiyat aʼzosi, kelajak

egasidir. Yosh avlodga sifatli ta'lim-tarbiya berish uchun hozirgi taraqqiyot bosqichida bo'layotgan iqtisodiy-ijtimoiy va yangi texnologik o'zgarishlar, ta'lim tizimini yangi pog'onaga ko'tarish uchun ta'lim sohasida eng maqbul usullarni qo'llash ehtiyoji tug'ilmoqda. Ta'lim tizimida geografiya fanining o'rni bo'lakcha. Geografiya yer yuzasining tabiati, aholisi va xo'jalik faoliyatini o'rganuvchi ko'hna hamda navqiron fandır. Fanlar ichida geografiya fanidagidek ko'plab ma'lumotlarga va qo'shimcha manbalarga boy fanni uchratish qiyin. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ta'lim tizimida ham izchil amalga oshirilmoqda. Chunki bu soha o'quvchilarga murakkab ilmiy tushunchalarni izohlashda, biron-bir hududning aniq tasvirini ko'rsatishda, turli interfaol mashg'ulotlarni o'tkazishda yengillik tug'dirmoqda. O'qituvchilar uchun dars o'tish jarayonida asosiy ko'makchiga aylanganligini aytib o'tish joizdir. Geografiya darslarida ma'ruza, og'zaki bayon, tushuntirish orqali ko'p samaraga erishib bo'lmaydi. Biz o'qituvchilar har bir darsda o'quvchilarni lol qoldirishni unutmashimiz kerak. Zero, "donolikka intilish lol qolishdan boshlanadi". Har bir geografiya o'qituvchisining o'z darslariga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etishni avvalo Microsoft - Word, Excel, Power Point dasturlaridan boshlashi zarur.

Bugungi kunda yangi axborot texnologiyalarining yutuq va imkoniyatlaridan ta'limda foydalanish ta'lim samaradorligini oshirishning qudratli omili ekanligi shubhasiz bo'lsada, bu yutuq va imkoniyatlardan qanday qilib, qaysi usul, yondoshuv va nisbatda, qanday tamoyillarga asoslangan holda foydalanish masalasi dolzarb hisoblanadi.

Yuqoridagilar geografiya o'qitishda Axborot texnologiyalaridan foydalanish masalasiga ham taalluqli, albatta. Geografiyadan darsning turli bosqichlarida Axborot texnologiyalarini qo'llash, xar hil ta'limiy (o'quv) maqsadlarga erishishning samarali vositasi bo'lib qoladi. Chunonchi, masalan:

1) yangi materialni tushuntirishda multimedia proektori yordamida ekranga tushiriladigan interaktiv illyustratsiya;

2) O'quvchilar tomonidan dars paytida kompyuter texnologiyalari yordamida o'quv materialini mustaqil o'rganish jarayonida, bunda o'qituvchi tomonidan masalaning shartlari berilishi nazarda tutiladi;

3) Kompyuterli modellashtirishni yoki kompyuter modellashtirish bilan real eksperimentni birgalikda muvofiqlashgan holda qo'llash bilan laboratoriya ishlari ko'rinishidagi tadqiqotchilik faoliyatini tashkil qilishda. Shuni ta'kidlash joizki, real laboratoriya ishlariga nisbatan kompyuterni qo'llab bajariladigan ishlarda o'quvchilar eksperimentni mustaqil planlashtirishda, ularni o'tkazishda va natijalarini tahlil qilishda keng imkoniyatlarga ega bo'ladilar.

4) Bilim va malakalarni o'zlashtirish jarayonida qaytarish, mustahkamlashda;

5) Uyda sharoit (kompyuter) bo'lganda topshiriqni tegishli o'quv kompyuter dasturlarini ishlatgan holda bajarish.

Geografiya darslarida axborot texnologiyalarini qo'llab o'qitish, ayniqsa boshlang'ich tabiiy geografiya kursida dars samaradorligini sezilarli darajada oshirishi mumkin.

Bugungi kunda maktab o'quvchisi va o'qituvchilariga qo'yilayotgan talablardan biri EHM larini ishlatish va xalq ho'jaligining turli sohalarida qo'llanilishini boshqarishni taqozo etmoqda. Bu sohada jahon miqyosidagi raqobatlariga chidamli mahsulotlarni ishlab chiqarish uchun, avvalo yetuk mutaxassislarni tayyorlash bosh masala qilib olindi. Xalq ta'limi sohasidagi DTS talablarini mazkur yo'nalishlarni inobatga olgan holda yaratildi. Har bir maktab bitiruvchisi oldiga mustaqil ravishda informatika va HT bo'yicha keyingi hayotining unumli faoliyatida amalga oshirish imkoniyatlarini ochib beradigan kafolatli tayyorgarligini ta'minlashni maqsad qilib qo'ygan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. Abdunazarov, U., & Sabitova, N. (2020). Morphological features of buried Soils of loess formations of the pryashkent region of Uzbekistan. *Архив Научных Публикаций JSPI*.
2. Mo'minov O. Zamonaviy geografiya darsiga qo'yiladigan talablar. – T.: “O'qituvchi”, 1990.
3. Taylaqov N.I. Uzluksiz ta'lim tizimi uchun informatikadan o'quv adabiyotlari yangi avlodini yaratishning ilmiy pedagogik asoslari. Monografiya. –T.: «O'zbekiston milliy ensiklopediyasi» Davlat nashriyoti, 2005.